

Maa- ja metsätalousministeriö
kirjaamo@mmm.fi

Lausunto kansallisen vesihuoltouudistuksen visiosta ja sen toimeenpano-ohjelman luonnoksesta

Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut nähtäville kansallisen vesihuoltouudistuksen vision ja sen toimeenpano-ohjelman luonnoksen sekä varannut mahdollisuuden lausunnon antamiseen ko. asiasta.

Kuopion Vesi Oy (myöhemmin Kuopion Vesi) on tutustunut aineistoon ja esittää asiasta kommentteinaan seuraavaa:

Yhtiö pitää suunniteltua vesihuoltouudistusta erittäin tarpeellisena sekä uudistuksen tavoitteita ja toimenpideohjelmassa esitettyjä toimenpiteitä ajankohtaisina sekä oikein kohdennettuina.

Toimiva vesihuolto on yhdyskuntien toiminnan kannalta kriittinen toiminta ja edellytys monelle muulle toiminnalle. Vesihuollon on toimittava 24/7. On tärkeää, että tämän merkitys sekä syy-seuraussuhteet ymmärretään ja vesihuoltolaitosten edellytykset toimivasta vesihuollosta huolehtimiselle turvataan vahvasti lainsäädännöllä. Vesihuoltoa rakennetaan pitkällä aikajänteellä vuosikymmeniksi eteenpäin. Jo rakennetusta omaisuudesta on huolehdittava systemaattisesti. Onnistunut omaisuudenhallinta edellyttää toimia vesihuoltolaitoksissa mutta myös toimivaa yhteistyötä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa. On tärkeää, että vesihuolto osaltaan ohjaa kunnissa pitkäntähtäyksen investointien suunnittelua sekä yhteisrakentamista erityisesti ikääntyvien verkostojen saneerausten osalta. Myös kuntien omistajapolitiikassa sekä omistajaohjauksessa on tärkeää pitää huomio vesihuollossa ja vesihuoltolaitosten asiakkaiden edussa niin, että vesihuolto toteutetaan aina kustannustehokkaasti ja parhaalla mahdollisella tavalla.

Vesihuoltoalalla on vahva keskinäinen yhteishenki ja hyvä verkostoituminen Vesilaitosyhdistyksen kautta. Laitokset eivät kilpaile keskenään, ja kiinnostus alan kehittämiseksi sekä käytäntöjen keskinäiselle jakamiselle on aitoa. Myös sujuva yhteistyö kuntien ja viranomaisten kanssa on tärkeässä roolissa. Yhteistyön merkitys korostuu myös vesihuoltouudistuksen ohjelmaluonnoksessa. Tämä on hyvä asia, ja yhteistyötä tulisiikin lainsäädännöllä pyrkiä entisestään vahvistamaan.

Yhteistyön vahvistamisen tarvetta lainsäädännön tuella uudistuksen yhteydessä on mm. investointien yhteensovittamisen pitkäntähtäyksen suunnittelussa. Vesihuoltouudistuksen toimenpideohjelmassa on esitetty investointien pitkäntähtäyksen suunnitelman ottamista osaksi kehittämissuunnitelmaa. Kuopion Vesi pitää ajatusta hyvänä, mutta ei yksistään riittävänä. Kunnan vesihuollon järjestämisvelvollisuuteen tulisi sisällyttää nykyistä enemmän vastuuta kunnalle myös vesihuoltosaneerausten edistämisestä osallistumisen kautta esimerkiksi velvoittamalla kuntia yhteistyöhön vesihuoltolaitosten kanssa vesihuollon pitkäntähtäyksen suunnittelussa sekä osallistumista vesihuoltooperusteisiin

saneeraushankkeisiin taajamissa vähintäänkin kunnan saneerauksesta saaman hyödyn (kadun uusiminen) kustannusosuudella.

Yhteistyön vahvistamisen tarvetta lainsäädännön taholla on myös laitosten toiminta-alueen hyväksymismenettelyssä. Nykylainsäädäntö edellyttää vähimmäisvaatimuksena laitoksen kuulemista ennen hyväksymispäätöksen tekemistä. Kuuleminen sinällään on hyvä asia, mutta ei varsinaisesti edellytä kunnalta ja laitokselta toiminta-alue-esityksen valmistelussa yhteistyötä. Osapuolten vaikutusmahdollisuuksien tulisi olla tasavertaista. Lainsäädännössä tulisi edellyttää, että vesihuoltolaitosten huolehtimisvelvollisuuden laajuutta sitovasti määrittävä toiminta-alue ja myös siihen liittyvät palvelutasovaatimukset valmistellaan yhteistyössä kunnan ja vesihuoltolaitoksen kesken, vaikka lopullisen hyväksymisen toiminta-alueesta tekeekin kunta. Yhteistyön tueksi toiminta-alueen määrittämisen kannalta keskeisiä käsitteitä ja niiden perusteita tulisi avata vesihuoltolain määritelmässä ja esitöissä. Esimerkkejä täsmennettävistä käsitteistä ovat ainakin suurehkon asukasjoukon tarve, YKR-taajama, palvelutaso sekä ympäristön- ja terveydensuojelulliset syyt.

Käsitteiden määrittelemättömyys tai tulkinnanvaraisuus on aiheuttanut tulkintavaikeuksia. Asukkaiden halu/toive keskitetystä vesihuollosta on sekoitettu vesihuollon tarpeeseen. On myöskin ollut tulkinnanvaraista, milloin kysymys on suurehkoista asukasjoukosta ja sen tarpeesta. YKR-taajamakäsite on paikkatietoaineistoon perustuen valtakunnallinen mutta esitystavaltaan yleisluonteinen, mikä on johtanut siihen, että taajaman tunnusmerkkin täyttymisessä YKR-rajauksen perusteena olevien teoreettisten paikkatietoruutujen sisällä on aukkoja verrattuna todelliseen kuntakohtaiseen suunniteltuun ja toteutuneeseen maankäyttöön. Ympäristösuojelullisten syiden osalta täsmentämistä olisi syytä tehdä mm. niiltä osin, että onko pelkkä kiinteistön sijainti esimerkiksi pohjavesi- tai ranta-alueella ilman todennettua haittavaikutusta yksistään riittävä peruste vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamiselle. Terveydensuojelullisten syiden osalta tulisi puolestaan täsmentää sitä, että riittääkö toiminta-alueen laajentamisperusteen täyttymiseen yksittäisen kiinteistön ongelma vai, onko asiaa tarkasteltava laajemmin.

Toiminta-alueisiin liittyen vesihuoltouudistuksessa tulisi arvioida uudelleen myös kiinteistöjen liittymisvelvollisuutta koskevaa säännöstä taajamien ulkopuolella. Nykylainsäädännössä toiminta-alue velvoittaa laitoksia rakentamaan verkostot toiminta-alueella myös taajamien ulkopuolelle vastaavasti kuin taajamiinkin, jos alueella on vesihuollon tarvetta. Taajamien ulkopuolella kiinteistöillä ei kuitenkaan ole liittymisvelvollisuutta, jos laissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Laitosten kannalta tämä on ongelmallista, jos taajaman ulkopuolella vesihuollon tarve on vain joillakin alueella sijaitsevilla kiinteistöillä. Verkoston rakentaminen vain osalle aluetta nostaa investointikustannuksia, jos liittymisvelvollisuus ei lähtökohtaisesti koske kaikkia verkoston varrelle sijoittuvia kiinteistöjä. Asiaan kytkeytyy asiakkaiden kannalta myös maksujen tasapuolisuuden sekä kohtuullisuuden vaatimus ja laitosten kannalta kustannusten kattaminen niin investointi- kuin käyttökustannustenkin osalta. Toiminta-alueen ja liittymisvelvollisuuden peruslähtökohtana etenkin taajama-alueiden ulkopuolella tulisi aina olla ensisijaisesti kunnan maankäytön kehittyminen niin, että se edellyttää keskitettyjä vesihuoltopalveluja. Yksittäisten kiinteistöjen tarpeisiin taajamien ulkopuolella on pääsääntöisesti olemassa keskitetylle vesihuoltoverkostolle vaihtoehtoisia ja kustannustehokkaampia ratkaisuja.

Operointipalvelut on nostettu vesihuoltouudistuksen ohjelmaluonnoksessa laitosten väliseksi yhteistyön muodoksi. Se ei poista operointipalvelua käyttävän laitoksen omaisuudenhallinnan

haasteita mutta on tarpeellinen yhteistyön muoto ja hyvä vaihtoehto esimerkiksi laitosten yhdistämiselle. Etenkään erikokoisten toimijoiden (esimerkiksi kunnallinen laitos ja osuuskunta) toimintojen yhdistäminen ei ole ongelmattonta, sillä laitosten palvelutavoitteet ja toiminta-alueet on määritetty alkujaan eri lähtökohdista ja verkostot mitoitettu sekä rakennettu erilaisilla rakentamistavoilla ja toimintakulttuureilla. Isommilla laitoksilla on osaamisen puolesta edellytykset ottaa pienempien laitosten toimintoja vastuulleen mutta laitosten yhdistämiset voivat myös tehdä isomman laitoksen palvelutason eri alueilla pirstaleiseksi, jos huolehdittavat alueet laajenevat yhdistymisessä huomattavasti. Lisäksi lisääntyvä verkostopituus tuo verkoston kunnosta riippuen mukanaan saneerausvelkaa, mikä voi vaikuttaa merkittävästikin laitoksen talouteen sekä pitkäntähtäyksen saneerausinvestointien kohdentamistarpeeseen. Laitosten yhdistymisiä tulisi tämän vuoksi vähintäänkin tukea valtion ja kunnan toimesta pitkäaikaisin avustuksin ja verohelpotuksin.

Ohjelmaluonnoksessa on nostettu esille myös vesihuoltohenkilöstön osaaminen. Sen lisäksi, että osaamiskriteereitä ja pätevyysvaatimuksia asetetaan vesihuoltolaitosten henkilöstölle, tulisi vesihuollon osaamista edellyttää myös kuntien omistajaohjaukselta, vesihuollon järjestämistehtäviä hoitavilta kunnan edustajilta sekä laitosten toimintaa valvoilta viranomaisilta, jotka tekevät laitosten toimintaa ohjaavia velvoittavia päätöksiä.

Kuopion Vesi pitää hyvänä myös vesihuoltouudistuksessa esille nostettua tavoitetta laitosten energia- ja resurssitehokkuuden lisäämisestä sekä tavoitetta uusiin teknologioihin ja kiertotalouteen perustuvien ratkaisujen käyttöön otosta vesihuoltoalalla. Resurssiviisautta on myös hankintojen materiaali-intensiivisyys sekä selkeät ja kustannustehokkaat käytännöt käytöstä poistetun omaisuuden menettelyissä. Resurssitehokkuutta on mahdollista edistää lainsäädännön avulla mutta myös laitosten ulkopuolista rahoitusta kehittämistyön tueksi tarvitaan. Tarpeen on myös vesihuoltolaitosten toimintaan nykyisin liittyvien lupaprosessien sujuvoittaminen sekä luvituksen sujuvuudesta huolehtiminen myös alan kehittyessä.

Lausunnon on valmistellut laaturpäällikkö Kirsi Tähti, p. 044 7185 322 tai sp. kirsi.tahti@kuopionvesi.fi.

Marja Sjerna
Marja Sjerna
suunnittelupäällikkö